

Caroline Gustavsson

Delaktighetens kris

Gudstjänstens pedagogiska utmaning

Kyrkoordningen

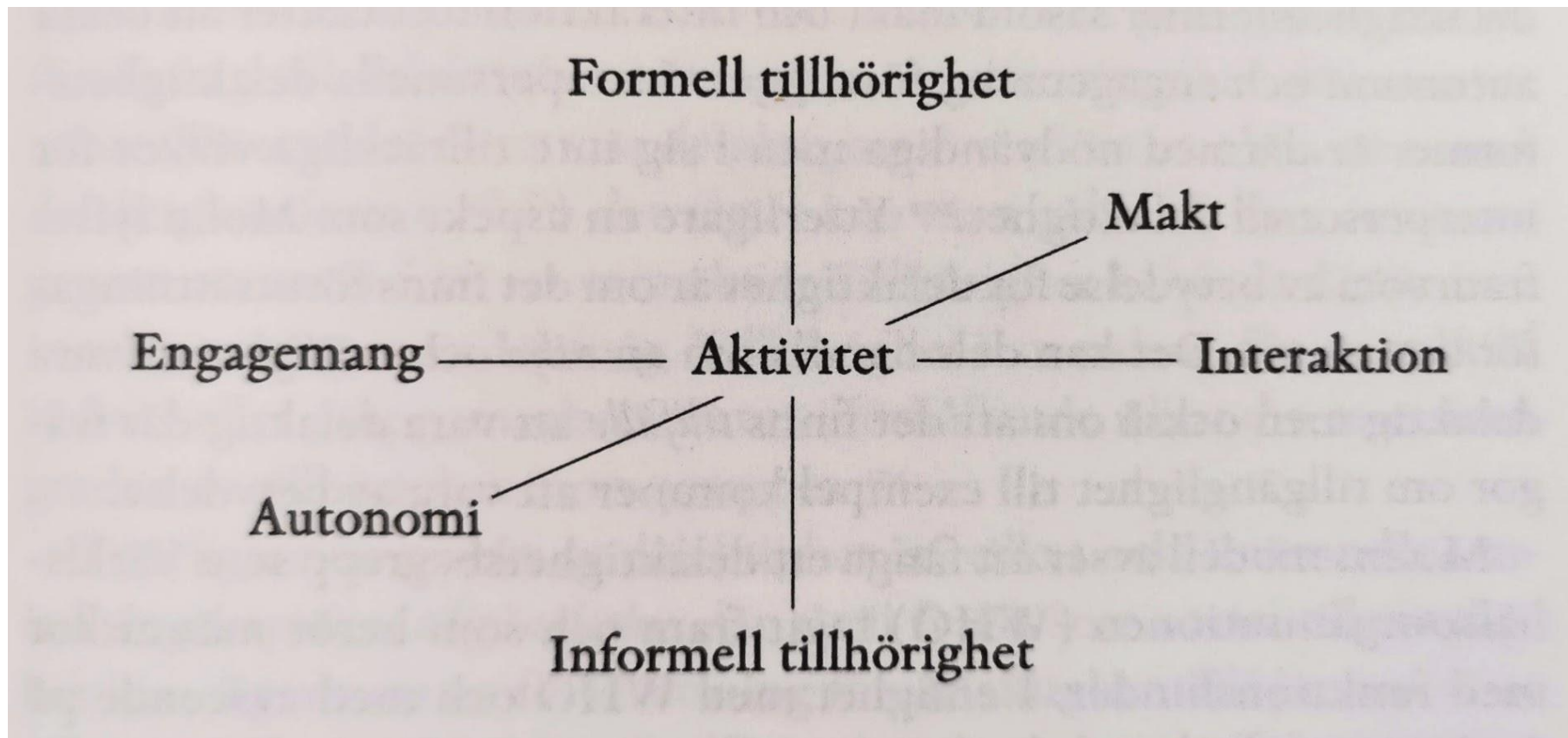
Gudstjänsten är hela församlingens gåva och uppgift. Alla i församlingen är kallade att delta i gudstjänsten och komma med sina erfarenheter och livsfrågor till det gemensamma mötet med Gud.

Inledning till KO 17 kap "Gudstjänst"

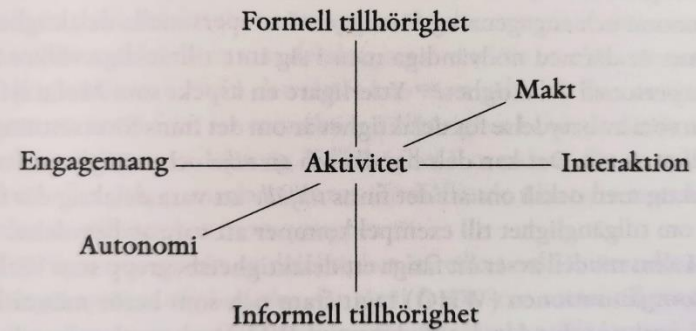
Hur ser verkligheten ut?

Delaktighet är ett nyckelord

Vad är delaktighet?

Vad är delaktighet?

Martin Molin

- Utgångspunkten är en aktivitet
- *Engagemang* – eget intresse för aktiviteten. Kan göra en delaktig även om man inte har så hög *interaktion*
- *Formell tillhörighet* är en aspekt, men *informell tillhörighet* kräver att man känner sig social accepterad
- *Autonomi* handlar om självbestämmande över sin situation. *Makt* handlar om möjligheten att få sin vilja igenom.
- Viktigt är också om det finns *förutsättningar* – *vilja, möjlighet, tillfälle*

Intervjuer med körsångare 19-40 år

- Körsångarna har *formell* tillhörighet i gudstjänsten genom sitt engagemang i kören. Men inte självklar *informell* tillhörighet.
  - För det krävs att man känner sig accepterad i socialt sammanhang. Körsångarna talar om generationsskillnader. De äldre blir (som grupp) representanter för tradition man inte identifierar sig med. Präster representerar också oftast detta.
  - Upplever sig inte inbjudna till gemenskapen, t.ex. vara med i bön inför gudstjänsten.

Intervjuer med körsångare 19-40 år

- *Interaktion.* Utöver sång och musik är dessa körsångare ofta snarast åskådare (till bön, predikan, nattvard).
  - Egen ovilja eller ointresse. Varför?
- *Identitet.* Kyrkan i allmänhet, gudstjänst i synnerhet, framstår som strikt och otidsenlig. "Så vill man ju inte vara".
- *Att få vara den man är.* En vilja till *autonomi*. Finns ett starkt motstånd mot alla slags maktuttryck.

Intervjuer med körsångare 19-40 år

K: Man [prästen] kliver upp på ett podium och på något sätt särskiljer sig. Man talar till det dödliga folket där nere typ. Så ett sätt att fånga folk är ju verkligen likställa sig eller bara understryka att vi är alla likadana. /.../ För förr i världen gick ju det, för då trodde man ju faktiskt att prästen var speciell.

Intervjuer med körsångare 19-40 år

- Många av körsångarna upplever risk att utmana gemenskapen utanför kyrkan om de blir delaktiga mer än i sång och musik.
  - Sjunga i kör är inte "religiöst"
  - Mer engagemang är "lite fishy". Kristendom är pinsamt.
- Brist på tro? Nja. En del har en tro, men deltar ändå inte. Frågan är: Vill man identifiera sin tro med den tro som man uppfattar att gudstjänsten gestaltar?

Intervjuer med körsångare 19-40 år

- *Makt*. Tendens i vår tid – självbestämmande värderas högt. Auktoritära institutioner har ersatts av individens erfarenheter som referens och legitimerande grund.
- *Motstånd* mot liturgiska kläder, predikstol mm.
- Värderar det autentiska och fria. Värjer sig mot förutbestämda former. Särskilt i rum som någon annan definierat och som har negativa konnotationer för dem.
- *Kulturella redskap och artefakter* som vi ser som livstolkning blir hinder för delat meningsskapande.
- Samtidigt: man **värderar vardagliga kläder, personligt tilltal, utrymme för rörelse i rummet**. Det inbjuder till vilja att lyssna.

Intervjuer med körsångare

19-40 år

- *Trygghet* – också väldigt viktigt. Trygga i kören men inte i gudstjänsten.

K: Och sen så ibland så märker jag också att jag är väldigt formad av formatet. Man ska ju sitta rakt, tyst, så. Och det kan ta mer, det kan ta så pass mycket processkraft att man inte har energi att lyssna ibland. /.../ Men man känner det trycket på något sätt. Det är så traditionellt liksom.

Avgörande för många är **ögonkontakt**. Inte främst relationer utan att blir sedd i bokstavlig mening. Erkänd.

Intervjuer med körsångare 19-40 år

- *Relationer?* Modéus om relationer till sig själv, till varandra och till Gud.
  - Körsångarna: relation till sig själv och i några fall även till Gud oberoende av kören och gudstjänsten. Snarare: gudstjänsten försvårar mötet med sig själv *och* med den Gud några av dem tror på.
  - Relationer till körmedlemmar: stor betydelse att man ser varandra, bekräftar de individer man är, får fysiskt utrymme att vara det. **Delaktighet mellan jämlikar.**

Intervjuer med körsångare 19-40 år

- För delaktighet borde fokus inte främst vara bygga relationer utan tydligare lyfta fram gudstjänstens gemensamma **aktivitet**. Runt vilket människor kan samlas och utifrån vilket relationer kan skapas.
  - Gemensamt intresse/aktivitet skapar i allmänhet relation.
- För möte mellan människor krävs möte mellan olika meningshorisonter. Där kan nya tolkningar växa fram.
- Deltagare behöver inte vara överens om hur aktiviteten ska förstås, men om till vad man förhåller sig.

Intervjuer med körsångare 19-40 år

- Inom pedagogik: vertikal delaktighet, interaktion
  - En part formar den andres perspektiv. Den ena ser "saken som det som den andra ska manifesteras". Den andra ser saken som "det den första förväntar sig".
  - Fokus blir rollstruktur, maktrelationer, istället för på saken.
    - "Känner inte alls igen mig i kyrkans förbön, det är nåt som nån annan formulerat..."
- Horisontell interaktion:
  - "Det var så fint med tyst bön och ljusständning"
  - Vi uppfattar aktiviteten olika men deltar gemensamt i den. Gemensam upptäckt, inte makt över någon annan.

Viktigt för delaktighet

- Aktiviteten i centrum, gemensamt definierad. Viktigt reflektera över makt och ansvar.
  - Relationer är följt av gemensamt intresse för aktiviteten
- Formell och informell tillhörighet behövs, och interaktion. Förutsättning är att det är väldigt viktigt känna sig accepterad och ianspråktagen. Trygghet och autonomi också viktigt.
- Vilja och engagemang krävs. Vilja att identifiera sig med sammanhanget.

Pedagogiskt perspektiv på delaktighet

- Kris för kyrkan. **Diskrepans** mellan vad anställda vill kommunicera och vad deltagare hör.
- Krisen kan inte bara förklaras med bristande kunskap, otro, individualisering. Körsångarna kan vara väl förtrogna med liturgi.
- Svårigheter att identifiera sig med gudstjänstens gestaltning. Efterfrågan av en mer **jämlik relation** mellan deltagarna och efter en "präst som är **lika galen** som oss andra", som kan berätta om den kristna trons betydelse i sitt eget liv.
- Inte minst yngre människor **förväntar sig** inflytande och respekt också över gudstjänsten.

Reflektion – EPA

- Enskilt, Parvis, Alla.

Hur ska vi **inte** göra?

- Inte fastna i arbetslaget.
  - Hela tiden söka samtal med ideella. Reellt inflytande.
  - *Hur* samtalar vi med folk? Med barn?
- Inte fastna i traditionen.
  - Kläder, symboler, rörelser, teologi, föreställningar...
- Inte fastna i ordningen
  - Hur kan vi vara kreativa inom huvudgudstjänstens ramar?
  - Vad är minimum? Vad går att utforma fritt? Vad ska vi ansöka till domkapitlet om?
- Inte fastna i makten (KO: präst och kyrkomusiker)

Hur ska vi göra?

- **Aktivitet** är viktigt. Tända ljus. Tyst bön. Vandra. Det som vi kan samlas kring.
- **Tilltalet** – "lika galen som alla vi andra". Inte någon annan. Vanlig person.
- **Jämlikhet** – maktperspektivet, horisontella relationer.
  - OBS! Kom ihåg att den som har privilegier lätt blir blind för dem.
- **Och** undervisning. Kännedom om hur man kan tolka gudstjänsten, och hur gudstjänsten hjälper mig tolka livet.

Hur ser läget ut just nu?

- Vilka gudstjänster firar ni?
- Vem kommer till vad? (finns det skillnader?)
  - Barn och unga?
- Vem "äger" gudstjänsten? Hur planeras den?
- Har ni gjort satsningar tidigare? Vilka erfarenheter finns?
- Vilken plats har musiken i gudstjänsten?
- Vad känns glädjefyllt?
- Vad känns smärtsamt?
- Vilka gudstjänster trivs ni själva bäst i?